

Ljudi, brodovi i njihovi majevi

Kap. korv. Dušan Vesić, Split

Sve naše majeve, provedene u slobodi, proslavljali smo i proslavljat ćemo ljepše i bolje . . . na selu, u gradu . . . Ali, i na moru, ili u stranoj luci. Pomorci mogu na prste da izbroje koliko su puta proslavili međunarodni praznik rada sa svojim. Mnogi čak ni u domovini. Ovdje su zapisana sjećanja na jedan njihov Prvi maj . . .

Kranovi velikih lučkih dizalica nadnijeli su se nad otvorene komore velikog preoceanskog broda. Iz utrobe »Orjena« izvlačile su se posljednje tone crne rudače. Direkcija Jugoslavenske oceanske plovidbe iz Kotora javila je da brod hitno otplovi za Ploče . . .

— Evo, kratko i jasno — reče zapovjednik Oskar Bakarčić, simpatični »barba« šezdesetih godina, čitajući prispjeli telegram — »UKRCAJTE 10.000 TONA BOKSITA ZA SJEVERNU EVROPU STOP SLIJEDI REDOSLIJED LUKA STOP — Još nismo teret iskricali, a već novo naređenje!

Takav je život pomoraca: dok se teret ukrcava ili iskrcava, dotle je brod u luci. Sve ostalo, kao i njihov život, pripada moru. Za svoje porodice znaju preko pisama, koja ponekad dugo putuju. Nekad se ne stigne ni oprostiti sa porodicom pred odlazak na daleki put . . . Ponekad i odsustvo ne iskoriste.

1. MAJA 1944. GODINE

Poveo se tako razgovor i o proslavi 1. maja. Malo je njih koji su ga u zemlji proveli. Rijetko i u nekoj luci. Najčešće na oceanskoj pučini, u brodskom salonu.

Proslava Prvog maja 1944. godine ostala mi je u dubokom sjećanju — priča »barba« koji je na moru od 1926. godine. Toga dana sam pobjegao iz talijanskog logora i javio se komandi NOVJ u Bariju. Istog dana postao sam i komandant »Galeba« (transportnog broda koji je kasnije prodat kao staro željezo). Bilo je to za mene mnogostruko slavije: sloboda, brod . . . Najljepši Prvi maj kojeg sam upamtio.

PARADA U ŽDANOVU

Branko Radonić, brodski mehaničar, koji je zanat izučio u remontnom zavodu »Savo Kovačević« u Tivtu, ne plovi dugom morem. Mlad je. Ovo mu je tek treća godina ukrcaja.

— Prošle godine za 1. maja »Durmitorom« smo pristali u sovjetsku luku Zdanov — piča on — preko »Interkluba« (organizacije pomoraca) pozvali su nas mještani na paradu. Poslali su nam i autobuse, te nas prevezli u centar grada . . . Bila je to nezaboravna parada mladosti, sporta i privrednih dostignuća. Impresionirale su nas pjesme, igre i demonstracije »sputnjika«. Popodne smo odigrali utakmicu sa jednim mjesnim nogometnim klubom.

Prve godine ukrcanja ovaj praznik je proslavio na pučini. Pripremili su zajednički ručak u salonu za cjelokupnu posadu. Direkcija im je čestitala telegramom praznik.

Prolaze dani . . . Drug Branko se tačno sjeća proslave svakog državnog i narodnog praznika, jer je tek »novopečeni« mornar. Stariji teže to mogu, jer je mnogo toga prevaljeno preko glave.

Dogodovština na pretek. Jednom je u Adelajdu (Australija) kraj broda došla grupa avanturista.

— Jeste li vi »Jugovići«? — pitali su, misleći na Jugoslavene.

— Ne, mi smo Jugoslaveni — odgovorili smo im.

Među ovima je bio i jedan momak ozbiljna izgleda. Bio je to neki Sreten Vukčević, bivši konobar u hotelu »Crna Gora« u Titogradu. Želio je da razgovara sa posadom. Kad su ga primili na brod, žalio se na težak život i uslove rada. Ali, natrag se ne želi vratiti, jer bi ga od ukućana bilo sramota.

— Sada u dalekoj Australiji kopa gradsku kanalizaciju — završio je brodski mehaničar.

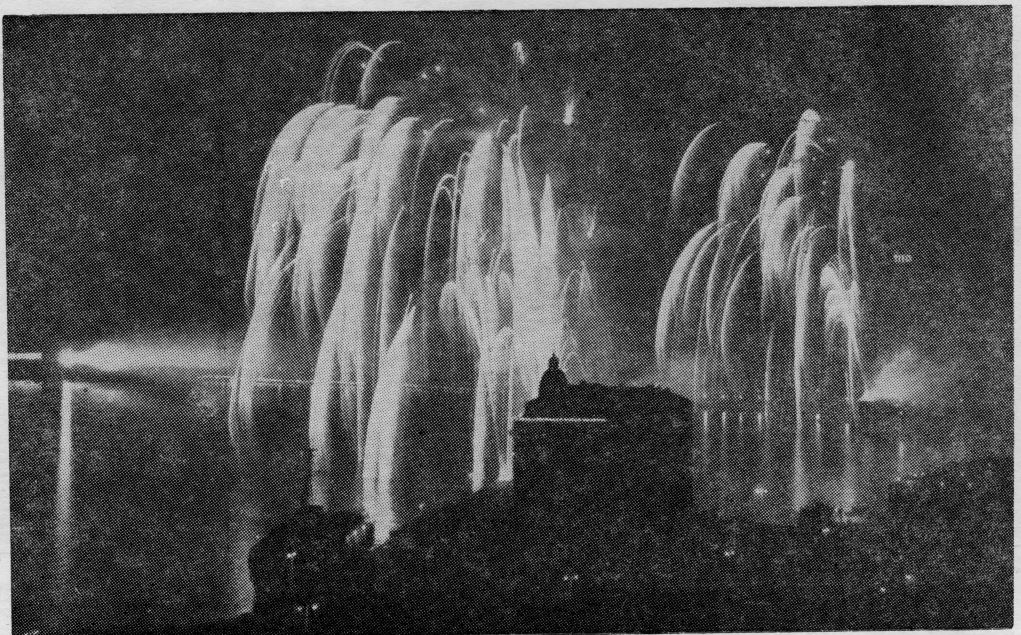
TRI MAJA NA MORU

Prvi oficir našinskog kompleksa drug Franjo Pajor tri zadnje godine službovao je na našem preoceanskom brodu »Niš«. Sva tri Prva maja proslavio je daleko na pučini, zajedno sa svojim drugovima. Jedini je sa komandantom ostao na brodu, kada je prošle godine »Niš« havarisao na Baltiku. Njegova prsa krasi Orden zasluga za narod III reda, jer je pokušao sve što je mogao i uložio krajnje napore da spasi brod.

— Sve svoje zadatke, iako su oni često vrlo naporni, vršimo savjesno — kaže drug Pajor — a to je garancija našeg uspjeha. Desi se da u deset dana sa područja gdje je temperatura u živi — 30 stupnjeva, doplovio u toplija područja

Međunarodni praznik rada svečano se proslavlja na svim našim brodovima i u svim našim lukama.

Na slici se vidi vatromet u splitskoj luci prigodom proslave 1. maja

u kojima se možemo kupati. To smo i na prošlom putovanju iskusili. Uz to, ne baš udobno valjanje, kroz Biskaj.

I kormilar Stjepan Mandić sjeća se Prvog maja 1958. godine. Bilo je teško more za plovidbu. Cijelu prethodnu noć je proveo u kormilarnici. Ni ujutro vrijeme nije bilo ništa bolje . . .

— Bio sam baš kao i sada, predsjednik broskog odbora — prisjeća se Mandić — Nekoliko dana ranije dogovarali smo se za organizaciju proslave. Sekretar osnovne organizacije i predsjednik sindikalne podružnice pripremili su program. Bilo je veselja, pjesme iz svih krajeva, snijeha . . .

— Barba, u redu je ono sa »vinčim« — reče vođa palube Roko Marčelić, koji na svojim plećima nosi 15 godina ukrcanja.

— Onda, ne treba zvati radnike? — pita komandant.

— Ne treba, sami smo uredili . . .

— Bilo je i težih kvarova.

— Sjećate se ono na ledu, prije mjesec i pol dana? Uplovljavali smo u neku manju skandinavsku luku, a konopi zamrznuti . . . Morali smo orepinu iz skladišta uzimati, vezivati je, da bi napravili upotrebljiv konop . . . Bilo je 37 stupnjeva ispod nule.

Prvi oficir je zapamtio Prvi maja 1958. godine. Prevozili su alžirske ranjenike »Rumijom« za Jugoslaviju. Brzo su se naši mornari i alžirski borci sprijateljili i »široko« proslavili 1. maja u Sredozemnom moru. Toga dana, samo godinu dana kasnije istim brodom dovezli su i predali omladinki Rijeke štafetu pomoraca u čast rođendana druga Tita.

Upravitelj mašine, drug Stanko Princ je promijenio mnogo brodova u svojoj pomorskoj karijeri. Nije ni čudo, plovi

od 1925. godine. Sada priprema dokumente za penziju. Nosi svoju najveću uspomenu, stečenu u pomorskoj praksi: bio je član delegacije pomoraca, koja je 1959. godine čestitala rođendan drugu Titu u Beogradu.

— Puno sam praznika proveo na brodu. Mnogi utisci su već počeli da blijede. Ipak sjećam se još nedavno provedenog Prvog maja na brodu sa putnicima koje snio imali u kabinama. Jedni drugima smo čestitali i bogato se pogostili. Na brodu se nalazio i izvjesni mister Kev, direktor »Anglojuga« iz Londona sa ženom i kćerkom. Prijem posade ih je više nego oduševio. Čudio se intimnosti starijih i mlađih na brodu, kolektivnom životu i ljubavi prema svom pozivu. On, sivi engleski službenik, bio je iznenađen našim ljudskim odnosima.

To sve sluša II oficir stroja, mladi tehničar Ivan Hirš. Najmlađi je ne samo na brodu, već i u poduzeću. Tek mu je dvadeset i druga . . . A na moru je od 1958. Bokelj iz Lastve. Sluša svoje starije drugove i ne može da dođe do riječi.

Lagano, vrijeme se izvuklo. »Barba« je pogledao na sat i pošao da uredi nešto oko svoje »matrikule«.

Bila je to jedna topla, drugarska ispovijed o teškom i prijatnom životu ljudi koji plove morem.

Čim isplove iz luke počet će sa pripremama prvomajskog programa. Ovaj Maj mora biti ljepši i svečaniji, jer se pripremaju i za sprovođenje izbora novih organa naše i njihove vlasti.

Oni sa brodova

I

Tko su bili ONI sa obala Neve
Tko oni sa Kronštata i Smoljnog,
i oni sa »Aurore«
što tok historije skreću!

Tko su bili drvnici sa kerstarica iz Boke Kotorske
»Saint-Georga« »Ciklopa« i »Novare«
što barjake crvene podigoše

II

Tko su oni sa razarača »Zagreb« četrdeset prve
što sami u smrt srću
Tko oni iz Podgore.
Tko oni sa leuta, »Strelka« i »Pionira«
što drvom čelik drobe
Tko su oni što zubima kršili su lance
da krađu morske mine.

Tko su bili oni što prkosili su Dönitzu i Jamamotu,
čoporima podmornica i ždrijelima topova
»Tirpiza« »Sharmota« i »Spera«
torpedima i
smrti iz aviona.
Nemaju ni rodoslovlja.

III

Tko su oni što vječito prkose olujama i bjesu mora,
Biskaja, Golf Streoma i Cap Horna,
Pacifika i ostalih mora.

Tko su bili oni sa »Trepče«
tko oni sa »Kosmaja« »Senge« i »Sreće«
Sa »Zoranića« i jedrenjaka
Čije su kosti po dnu svih mora.
Legende šturo o njima pišu!

Znamo!

To su ONI sa brodova . . .!
Legendu o sebi ispisali su još za života,
Ne mršavom tintom na pergamenul
Legendu u bitkama i podvizima brazdama po bespućima mora
i oceana,

Poemu djelima iz kojih zrači
Internacionala!

Toma MAŠTRUKO, Zadar

Naši brodovi u svečanom ruhu dočekuju veliki praznik